

ESKİ CHP Y-CHP VE NECDET CALP

İdeolojik bakış açısı çarpık olunca, doğal olarak politik görüşte de çarpıklıklar oluyor. Bu sadece bireysel bir yanlışlık değil. Zaten toplumda bu kavramlar birbirine karıştığı için bu kadar büyük sapmalar var. Ben uzun uzun anlatayım isteyen okur, isteyen anlar, isteyen kadük bir muhafazakâr devletçiliği, hala devrimcilik Kemalizm ve sol diye anlamaya devam eder.

Devlet elbette kutsal bir kavramdır. Halk için, halkla beraber, halkın yüce amaçları için kurulmuş ve çalışan bir devletse! Bu söz Amerikan Devrimi ve sonra da Fransız Devrimine ilham veren kurucu babaların sözüdür. Ve aynı haliyle Kemalist Devrimciliğin en önemli ilkesi “Halkçılık” olarak kurucu irademizde hayat bulmuştur.

Devlet halk için çalışan ve halkın çıkarlarını koruyan bir devletse, o zaman doğrudan halk tarafından yönetilir ve korunur. Mustafa Kemal’in en büyük ideali halkçılık ilkesinden hareket eden ve bilimle yönetilen demokratik bir halk cumhuriyeti idi. Oysa Mustafa Kemal’in son yıllarından itibaren ve O’na rağmen günümüze kadar dönüşen “devlet” ise, kesinlikle Kemalizm’in yan yana duracağı tasvip edeceği bir devlet değil tam tersine, onunla mücadele edeceği bir devlettir. Çünkü bu devlet mekanizması, artık sadece emperyalizmin aracı haline gelmiş, halkı bastıran, etnik dinsel ve kimliksel temelde bölen, kapitalizmin bir aracı olmuştur. Mustafa Kemal devleti kutsasaydı, ne olursa olsun nasıl olursa olsun devlet yaşamalı diye düşünseydi, üst düzey bürokrati olduğu, muhtemelen yönetiminde gelecekte pay sahibi olacağı, saray ailesinden bir evlilik yaparak en üst düzeyde yönetebileceği bir “devlet” olan Osmanlı İmparatorluğu’nu yıkmaya uğraşmazdı.

Dolayısıyla devlet halk için varsa vardır devrimcilere göre. Devrimciler derken de burada kastettiğim Türkiye’ye özgü devrimciliğin programı olan Kemalizm’dir. Ne demek istiyorsun Sezer? Diğer sol yaklaşımlar devrimci değil mi? Sol-sağ kavramları devrim Fransa’sının meclisinde oturulan taraflardan ortaya çıkmıştır. Her hareket birbirinin solunda ya da sağındadır. Ancak bu, onları tek başına “devrimci” yapmaz. Örneğin: ABD Demokrat Partisi, ideolojik olarak Cumhuriyetçi Parti’nin solundadır. İngiliz İşçi Partisi, Muhafazakâr Parti’ye göre soldadır. Türkiye’de Saadet Partisi, AKP’ye göre “soldadır.” CHP’ye göre sağdadır. CHP, Tip’e sağdadır. Bunların hiçbirisi tek başına bir anlam ifade etmez. Birbirlerine göre anlam ifade eder. Öyleyse bir partiyi sağa ya da sola çeken şey toplum olmaktadır. Solunuz kuvvetli ve halk arasında etkinse o zaman sloganlarınız “toprak ekenin su kullananın” olur. Sağınız kuvvetli ve halkta karşılığı daha fazlaysa o zaman da sağa çekersiniz “ben de Atatürk milliyetçisiyim” demeye başlarsınız. Yukarıda alıntıladığım iki söz aynı politikacıya; Bülent Ecevit’e aittir. Aynı kişi kullanmasına rağmen niye birbirinden bu kadar başka laflar edilmiş? Biri 1970’lerde dünyada ve Türkiye’de solun yükselişte olduğu dönemde söylenmiş. Diğeri ise 90’larda milliyetçiliğin öne çıktığı dönemlerde. Peki devrimcilik nedir?

Devrimcilikten biz ve dünyadaki solun büyük bir kısmı, kapitalist sistemin yıkılarak yerine adil ve halkçı bir sistem kurulmasını anlıyoruz. Yoksa sözgelimi İran Devrimini, Baas Devrimini ya da Ukrayna’daki Turuncu Devrimi değil. Bu devrimciliğin tarihi, taa Spartaküs’e kadar gitse de hayalden çıkarıp elle tutulabilir hale getiren ve onu bilimsel bir aşamaya sokan Karl Marx olduğu için, onu temel alır ve onun teorisi üzerinden gideriz. Bu yüzden Marksistler bu teoriye “Bilimsel” Sosyalizm demişlerdir. Ancak Marksizm dışında da devrimcilik mümkündür. Demokratik Devrim ve Halk Devrimi gibi devrimler burjuva devrimleridir ancak sosyalizan yanları ağır basar. Dolayısıyla Marksistler tarafından saygı görmüş ve müttefik kabul edilmişlerdir. Türkiye devrimciliği olarak Kemalizm’i kabul etmemizin sebebi, ortaya çıktığı dönemde ve hala aşılamamış olması ve devrimcilik için gereken en önemli iki unsuru temel almasıdır: Tam Bağımsızlık ve anti-emperyalizm. Marx, kabaca kapitalist toplumun ezilenler tarafından yıkılacağı ve bunun da en kapitalistleşmiş olan Batı toplumlarında, toplumun en ileri ve devrimci unsuru olan “işçi sınıfı” tarafından yapılacağını öngörüyordu. Kapitalizmin, emperyalizme ve neoliberalizme dönüşmesi, onun öngörülerinin güncellenmesi gereğini

ortaya koydu. Bunu yapan da Vladimir İliç Lenin oldu. Uzatmamak için yine kabaca söylüyorum Lenin dedi ki; Marx'ın öngörülleri doğru çıkmamıştır. Batılı toplumlarda işçi sınıfı, kendi burjuvazilerinden aldıkları küçük paylarla yetinmiştir. Bu yüzden Batı'dan devrim gelmesi mümkün değildir. Ancak kapitalizm emperyalizm hâlini aldığı ve Batı doğuyu şiddetle sömürdüğü için devrim “doğudan” ve ezilen “uluslardan” gelecektir. Bu yüzden slogan şöyle değiştirilmiştir: “Dünyanın bütün ezilen sınıfları ve ULUSLARI BİRLEŞİNİZ!”

Bu değişim sadece bir slogan değil aynı zamanda “sol” dediğimiz şeyin nasıl evrildiğini anlatan bir yapıyı simgelemektedir. Dünyada bütün solun “antiemperyalist” nitelik taşımadığı, bazı sınıfların açıkça kendi kapitalistleriyle iş birliği yaptıkları devrimciler tarafından I. Ve II. Paylaşım savaşlarında açıkça saptandığı için, o zamana kadar hepsinin resmi adı “Sosyal Demokrat” olan siyasal örgütlerden devrimci olanlar kendilerini ayırmak için “Komünist, Sosyalist ve Devrimci” adlarını almışlardır. Bu durum da 1945'ten sonra evrim geçirmiş, bazı “Komünist” partiler yine kapitalizmle işçi sınıfı arasında “orta yolu” savunmuş, bunlara da “Demokratik Sosyalizm” ya da “Avrupa Komünizmi” denmiştir. Günümüzde İtalya ve Fransa'da olan bu yapılar ile sosyal demokrat partiler arasında neredeyse ideolojik hiçbir farklılık yoktur.

Yukarıda anlatılanlardan çıkarmamız gereken şey Devrimciliğin günümüz koşullarında temel şartının “anti-emperyalizm ve tam bağımsızlık” olması gerektiğidir. İstedığınız kadar “Komünist” olun Avrupa ve ABD yanlısı politika izliyorsanız “devrimci” değil “sosyal demokrat” olursunuz. Sabaha kadar Che Guevara, Deniz Gezmiş güzellemesi yapın, tam bağımsızlık değil de batı ile iş birliği yönünde bir siyasal çizginiz varsa devrimci değil evrimci bir yapısınız. Türkiye’de bu yüzden tam bağımsızlık ve anti-emperyalizm çizgisinde bir “uygulama” olan Kemalizm, devrimci bir siyasettir bu yüzden. Eğer bu tanıma uyan başka yapılar varsa onlar da devrimcidir elbette.

Gelelim CHP’ye... Cumhuriyet Halk Partisi, Kurtuluş Savaşı’nı vermiş ve kurucu iradeyi teşkil ettiği dönemde; yani 1919 ile 1938 arasındaki dönemde “Devrimci” bir partidir. İdeolojisi, politikaları, örgütlenmeleri ve devlet tasavvuru hep bu devrimci anlayışın ürünüdür. Nereden anlıyoruz bunu? Öncelikle dış politikada Atatürk döneminde bağımsız bir çizgi izlenmiş, SSCB ile iyi ilişkiler kurulmuştur. Batı’ya karşı düşmanca bir tutum takınılmamış, ancak emperyalistlerin birbiri arasındaki mücadelelere de taraf olunmamıştır. Mustafa Kemal emperyalizm karşısında saf tuttuğunu şu cümlelerle açıkça ifade eder: ““Hiç kimsenin, hiçbir milletin özel adetlerine ve ahlakına ve milliyet esaslarına karşı değiliz. Yalnız istibdada karşı ve emperyalizme düşmanız.” (Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri Cilt 16; 84)

Yine Mustafa Kemal’in kafasındaki rejimin ne sosyalist ne de liberal bir hükümet olmadığını şu sözlerinden anlıyoruz: “Fakat değerli arkadaşlarımızdan bazılarıyla mazbataya yazan beyefendinin söylemek istediği, başka bir şeydir. Yani bu hükümet demokratik bir hükümet midir sosyalist bir hükümet midir? Yani şimdiye kadar okuduğumuz kitaplarda ismi zikredilen hükümetlerden hangisidir? buyurdular. Efendiler bizim hükümetimiz demokratik bir hükümet değildir, sosyalist bir hükümet değildir ve hakikaten kitaplarda mevcut olan hükümetlerin, ilmi mahiyeti itibarıyla hiçbirine benzemeyen bir hükümettir. Fakat milli iradeyi, milli hâkimiyeti yegâne tecelli ettiren hükümettir” (Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri Cilt 15; 120) Atatürk burada “demokratik hükümet” ifadesiyle, döneminin liberal demokrasilerini baz alıyor. Dolayısıyla halk hükümeti derken milli demokratik devrimini gerçekleştirmiş ilerici bir halk hükümetini kastediyor. Üstelik bu sözleri daha 1921’de söylüyor.

Kemalizm’in en önemli ilkeleri halkçılık ve devrimciliğidir. Devletçilik de dahil diğer tüm ilkeler bu iki ilkenin ve Kemalizm’in programı çerçevesinde dahil edilmiş ve gerektiğinde kullanılmıştır. Kemalizm’in pragmatik olması Yakup Kadri’nin ısrarla ideolojilerinin ne olduğunu sorması karşısında Mustafa Kemal’in “çocuk bir doktrini takılırsak donarız” demesiyle de ifadesini bulur. Mesela İzmir İktisat Kongresi’nde alınan kararlar zamanına göre son derece liberal bulunur. Bu durum dünya konjonktürünün öyle gerektirmesinden kaynaklanır, Kemalizm’in liberalleşmesinden değil. Aynı

biçimde devletçilik de yine 1929 bunalımı ve etkilerinden korunmak amacıyla düşünülmüştür. Yoksa devletçilik ve devlet kutsaması hiçbir zaman Kemalist prensiplerin esasını oluşturmamaktadır. Kuşkusuz halkçılık ilkesi çerçevesinde toplumu sınıflardan ibaret değil de bir bütün olarak görme ve kamucu politikalar üreterek toplum refahını önceleme ilkesi, devletçiliği de gerektirmiştir. Ancak bunun yapılması kesinlikle devletin kutsanması anlamına gelmez. Serbest Cumhuriyet Fırkası karşısında CHF'nin seçimi kazanması karşısında “müjdeyi veren” Hasan Rıza Soyak’a acı acı gülümseyerek “ne bekliyordun çocuk, valisi jandarması olan devletin partisi kazandı” demesi, Mustafa Kemal’in CHP’yi bir devlet partisi olarak asla tasavvur etmediğinin göstergesidir. Çünkü Atatürk devlet riyasetine egemen olup orada kalıplaşan herhangi bir iktidarın çürüyeceğinin son derece farkındaydı. Sosyalist yayınlara da hâkim bir insandı ve iktidarın uzun müddetler egemen olması halinde devlete egemen olacağını ve devletleşeceğini biliyordu. Bunun için ömrü vefat ettiği sürece muhalefet üretmek için çaba harcamış, ikinci denemesinde muhalefet partisinin başına en yakın arkadaşını göndermiş, kardeşini partiye üye yapmıştır. Bunların hiçbirisi başarılı olamadığında bu sefer kendisi cumhurbaşkanı iken muhalefet etmiş ve takma adla gazetelere makaleler yazarak (Vakit ve Hakimiyeti Milliye gazeteleri) İnönü hükümetini çatır çatır eleştirmiştir. Vakitteki bir baş yazısında hükümetin Hatay meselesindeki tavrını eleştirmiş ve iktidarı “Fransız Dostları” diyerek ağır biçimde eleştirirken, bir başka yazısında bir türlü toprak reformu ve aşar için adım atmayan hükümete yine beş gün süre verip yasa çıkmayınca “ey hükümet ne olacak bu köylünün hali” diye başlayan yazısıyla rezil etmiştir. İsmet İnönü ile aralarındaki problemler bu süreçte başlamış ve sonunda İnönü çekilmek zorunda kalmıştır.

Mustafa Kemal Atatürk için herkes çok şey söyler. Sevgi ve saygı belirtmek için tutun da yalakalık ve siyasi çıkarlar için olsun, bu söylemlerin birçok kaynağı vardır. Benim naçizane söyleyebileceğim Kemal’in çağının ilerisinde ve yalnız bir adam olduğudur. Etrafındaki hemen hiç kimse onun ileri görüşlerine ve dünya tasavvuruna hâkim olamamıştır. Osmanlı’dan kalma takıntı ve gelenekler onun ilericiliği karşısında arkadaşlarının onu adım adım yalnız bırakmasına yol açmıştır. Bu yüzden, ideolojik olarak Kemalizm’in partiden ve devletten yok oluşunun başlangıcı 1938’in 10 Kasım’ı ile başlar. Pek çok yazar Türkiye’nin Kemalizm’den uzaklaşmaya başlamasını 1945’ten başlatır. Ben aynı kanıda değilim. Neden değilim? Sonraki iktidarlara şöyle bir inceleyelim ve neden olduğunu görelim.

İsmet İnönü cumhuriyetin ikinci cumhurbaşkanı ve “II. Adam” olarak lanse edilmiştir. Oysa tarihi gerçeklik böyle değildir. Bu tabiri ilk yapan Şevket Süreyya Aydemir’in ilk serisinin adı “Tek Adam” idi. O yüzden II. Adam terimi yanlıştır. Tek adamlar “tek” olur, “ikincisi” olmaz. İnönü’de olsa olsa ikinci cumhurbaşkanıdır. İyi hizmetleri ve kötülere analiz edilir ancak ona yapılan tüm eleştiriler Kemalizm’i kapsamaz. Çünkü İnönü Mustafa Kemal ile farklı dünya görüşlerinin savunucusudur. Nedir bunlar? Birincisi Mustafa Kemal’in tam bağımsızlık ülküsünü “delilik” olarak gören çevresi kurtuluş mücadelesinin başından itibaren sadece Kazım Karabekir, Halide Edip Adıvar ve Rauf Orbay gibilerden oluşmuyordu. İnönü de bu gruba dahildi. Karabekir Paşa’ya yazdığı mektupta Sivas Kongresi’nde (Mustafa Kemal’in mandacılara karşı büyük mücadele verdiği kongredir) şu ifadeleri kullanıyordu: “Eğer Anadolu’da halkın Amerikalı herkese tercih ettikleri zemininde, Amerika milletine müracaat edilse pek ziyade faydası olacaktır, deniyor ki ben de tamamıyla bu kanattayım, Bütün memleketi parçalamadan Amerika’nın murakabesine [denetimine/yönetimine] tevdi etmek [vermek] yaşayabilmek için yegâne ehven çare gibidir” (F. Rıfkı ATAY-Çankaya 1969; 193-194) O yılların koşulları düşünüldüğünde Atatürk gibi parlak insanların dışındakilerin böyle düşünüyor olması normal karşılanabilir. Belki biz de aynı dönemde yaşasak Atatürk’e “deli” diyecektik. Biz de onun hayallerine inanmayı var olan koşullara baksak reddedecek ve bunu çılgınlık olarak görecektik. O yüzden bu ifade anlaşılabilir. Ancak sonraki süreçte İnönü’nün yaptıkları Mustafa Kemal’den çok farklı bir dünya görüşü olduğunu ortaya koyar. Başbakan olduğu dönemde Atatürk’le anlaşamadığı herkesçe bilinir. Bu anlaşmazlığın kökeninde Mustafa Kemal’in devrimci ve reform isteyen tavrına karşı İnönü’nün devletçi ve muhafazakâr yaklaşımı vardır. İktidarı boyunca Türkiye için çok önemli olan ve Atatürk’ün büyük önem verdiği toprak reformu gerçekleştirilmemiş, bunun sonunda da Kemalist ideoloji halkla bütünleşememiştir. Toprak reformu ancak 1945’ten sonra meclise gelmiş ve kolu kanadı kırılmış bir

yasa olarak dahi büyük taaruza uğramıştır. En büyük taaruzu yapan ve kendisi de bir toprak ağası olan Adnan Menderes, İnönü'nün de ötesine geçecek ve Türkiye'yi büyük bir hızla kapitalistleştircektir.

Bir başka husus Mustafa Kemal'in demokratik devrimi ilerletme talebi karşısında İnönü'nün "devletçilik" başlığı altında karşı duruşu ve devrimleri "pek erken" buluşudur. Serbest Cumhuriyet Fırkasının kuruluşunda Atatürk'ün çevresine iki parti arasında yansız kalacağını belirtmesi üzerine, İnönü çevresinden Yunus Nadi, Cumhuriyet Gazetesi'ne "Bitarafılık Meselesi" başlıklı 29.09.1930 tarihli bir yazı yazmıştır. Bu yazıda Nadi: "cumhurbaşkanının devlet meselelerinde "devlet" yanlısı olan parti ile muhalefet partisi arasında taraf tutması sadece alelade bir görev değil aynı zamanda kanuni bir zorunluluktur. Aksi takdirde vatana ihanet ile yargılanması gündeme gelir" demektedir! Yani Atatürk'e aba altından sopa gösterilmekte, Nuri Conker'i genel sekreter yaptığı partiyi destekleyemezsin denmektedir.

Atatürk ve İnönü, kabine konusunda da zinhar ayrı görüştedirler. İnönü daha 11 Kasım 1938 günü cumhurbaşkanı seçilir seçilmez, Atatürk'ün kabinelerinin değişmez iki bakanı Tevfik Rüştü Aras ve Şükrü Kaya'yı görevden uzaklaştırmıştır. Mustafa Kemal'in bütün kabinelerinde bu iki bakan yer almıştır. Bir gün bile beklemeden bu görevden almanın sebebi nedir? Tevfik Rüştü Aras Mustafa Kemal'in dışişleri bakanıdır ve Avrupa ile SSCB arasında önemli bir denge görevi üstlenmektedir. Görevden alınmasını takiben SSCB ile ilişkiler bozulmuş ardından Türkiye adım adım Batı kampına katılmıştır. Şükrü Kaya içişleri bakanıdır ve Atatürk'ün en güvendiği adamıdır. 11 Kasım günü İnönü hatıralarına şu notu düşmüş: "Dr. Aras ile Şükrü Kaya'nın iktidardan gitmeleri memlekette hakiki bir inşirah [ferahlık] verdi. Kendilerine karşı antipatinin bu kadar şamil [kapsamlı, yaygın] olduğunu görmek herkesi şaşırttı" (İsmet İnönü, 1938; 255) Demek ki halkta Mustafa Kemal'in 15 sene göremediği bir antipatiyi İnönü referandum yaparak bir günde tespit etmiştir. Bu kadarla da kalmaz. Atatürk'ün yakın çalışma arkadaşları Kılıç Ali, Hüsrev Gerede, Cevat Abbas Gürer, Hasan Rıza Soyak, Naşit Hakkı Uluğ ve Tahsin Uzer milletvekili adayı gösterilmemiştir. Tevfik Rüştü Aras ve Şükrü Kaya'nın milletvekili adayı olmaları önlenmiştir. İktidardan uzak kaldığı dönemde İnönü'nün Atatürk'ün sağlığında haber almak için mektuplaştığı ve "kardeşim" diye hitap ettiği Tevfik Rüştü Aras'ın yaşadığı büyük şaşkınlığı, anılarında okuyabilirsiniz. (T. Rüştü Aras, Görüşlerim; 1968)

Atatürk'e yakın bu kişiler iktidardan uzaklaştırılırken, yerlerine kimler eklendi? Bu da İnönü'nün "Kırgınlıkları Giderme Partisi" adıyla düzenlediği 24 Mart 1939 tarihli Dolmabahçe Sarayı toplantısında ortaya çıkıyordu. Partiye çağırılarak CHP'ye katılması istenenler arasında Eski Sadrazamlardan Salih Paşa, Cafer Tayyar Eğilmez, Ali İhsan Sabis, Ali Fuat Cebesoy, Hüseyin Cahit Yalçın, Halide Edip Adivar ve Adnan Adivar ve Rauf Orbay gibi Atatürk karşıtı kişiler bulunuyordu. Bunların büyük çoğunluğu CHP'ye dahil edilmiş ve sonradan İnönü düştüğünde tamamına yakını Demokrat Parti'ye geçmiştir! İşin ilginç yanı, İnönü manda ve himaye savunucuları olmaları (Adnan Adivar), hilafetçi olmaları (Rauf Orbay) rejim karşıtı olmaları (C. Tayyar Eğilmez) ve zamanında Atatürk'ü Hitler'e benzetmeleri (H. Edip Adivar) sebeplerle iktidardan uzaklaşarak yurtdışında yaşamaya giden bu güruhu yeniden CHP'ye kattığını gururla anlatmakta ve anlaşmazlıkların kökeninin "kişisel hırslardan" kaynaklandığını ileri sürmektedir. (İsmet İnönü, 1938; 257-258)

İsmet İnönü Kemalist olmak zorunda değildir. Ayrı görüşleri ayrı politikaları olabilir. Ancak Mustafa Kemal'in ardılı ve onun politikalarını sürdüren biri olarak aynı kefeye konursa, o zaman çok yanlış bir tarih tahlili gerçekleştirilmiş olur ki bu ülkede şu ana kadar olan da budur. Kemalizm İnönü döneminde erimeye başlamış ve "muasır medeniyet seviyesine ulaşma ülküsü" Batıcılığa dönüşmüştür. Batı kampına girilmiş, Kemalist devrimler örselenmiş, halktan uzaklaşmış ve garabet bir devletçi-faşizan politika topluma "Atatürkçülük" diye yutturulmuştur. Peki ama Atatürkçülük nedir?

Kemalizm kavramı, daha Kurtuluş Savaşı'nın başlarında işgalci emperyalist güçler ve işbirlikçi Osmanlı Hükümeti tarafından devrimcileri küçültücü anlamda kullanılmıştır. Bu kullanımla, devrimci direnişin ulusal bir nitelik taşımadığı, "şöhretli bir generalin" isyanı niteliği taşıdığı izafe edilmek istenmiştir. Erol Ulubelen'in (1982; 264) İngiliz arşivlerinden derlediği çalışmasında, önceleri "Mustafa

Kemal” bağılı altında isyancı çetelerden bahsedildiği, 1919 yılı ortalarına doğru “Milliyetçiler” ifadesinin bu adlandırılmaya eklendiği ve nihayet 17 Temmuz 1920 tarihli bir yazışmada “Kemalistler” ibaresinin kullanıldığı saptanmıştır. Yine; Bilal N. Şimşir’in (1979; 317), Mustafa Albayrak’ın (2010; 309), Sinan Meydan’ın (Meydan, 2010; 17) ve Erol Mütercimler’in (2010; 838) çalışmalarında benzer bulgulara rastlanır. Uzun bir hikayesi bulunan bu terim Atatürk’ün hiç hoşlanmamasına rağmen etrafı ve Türk halkı tarafından Türkiye’de devrimciliğe isim olarak konulmuştur. Tarihsel süreçte CHP’de yaşanan dönüşümün etkileri, kavramsal düzeyde de kendisini göstermiş ve Mustafa Kemal’in vefatından 1953 yılına kadar politik içerikten aşama aşama yoksun bırakılan Kemalizm, CHP 10. Kongresi’nde direkt olarak programdan çıkarılarak yerine “Atatürk Yolu” tanımı eklenmiştir. 1950’lerden itibaren bir başka kavram; “Atatürkçülük” Türk toplumunun gündemine getirilmiştir. 1954 Yılında Sinan Meydan (Meydan, 2010; 19) tarafından “ırkçı faşist” olarak tanımlanan Arın Engin tarafından yazılan Atatürkçülük, Moskofluk ve Türklük adlı kitapta Atatürkçülüğün nasıl komünizm karşıtlığı demek olduğu anlatılmaktaydı. Cemal Yaltırak’a (2004; 10-12) göre; Kemalizm’den kopuş 1939-1960 arasında şiddeti artan bir bilgisizleştirme döneminde başlamıştır. Ona göre Atatürkçülük hakkında ilk kitapların 1953-1959 arasında (Demokrat Parti’nin seçimi kazanmasından bir yıl önce ve iktidarında) Atatürkçülük hakkında en çok kitabın 1972 ve 1980 sonrası yazılmış olması manidardır.

Tarihsel süreç ve eldeki veriler ışığında, Kemalist Program’ın Atatürkçülükle ikamesinin 1938’den başlayarak ilerleyen bir eğilim izlediği, 1960, 1971 ve 1980 müdahaleleriyle, her seferinde Batı kampına daha yaklaşan liberal bir programın uygulandığı gözlemlenmektedir. Bu ikame yapılırken ilginç bir biçimde Kemalist Program’a yönelik liberal eleştiriler, köktencilik, doktrinerlik ve kişi kültü yaratma unsurları yönünden yapılırken, gerçekte ikame sonucu ortaya konan içeriksiz Kemalizm (Atatürkçülük) bu işlevi görmüştür.

Bugün Atatürkçülük adı altında planı programı ne olduğu belli olmayan bir ideoloji dillendirilmektedir. Altı okla karşılanan, ancak bu oklarının da içeriği yüzeysel biçimde topluma dayatılan bu ideolojinin Kemalizm ile hiçbir ilgisi olmayan nostaljik bir tanımlama olduğu görülüyor. Kimse Atatürkçülük nedir Kemalizm nedir, aralarındaki farklar ya da benzerlikler nedir tartışma gereği duymadan solculuk ve devrimciliği de içine alarak çorba yapıp topluma sunuyor. Herkes Atatürkçü, herkes solcu, herkes devrimci. Ancak gerçekte maalesef bu kavramların bir ilişkisi bulunmuyor. Halkımız Mustafa Kemal’e duydukları karşılıksız ve derin sevgiyi bu kavramlar kendisine bu biçimde dayatıldığı için olduğu biçimde kullanıyor. O zaman da bir Atatürkçü kayıtsız şartsız AB’ye girmeyi savunur, diğeri sosyal demokrat ideoloji çerçevesinde Batıdan yana politikaları savunurken, Kemalizm ve devrimciliğin nasıl olup da tam bağımsızlık yanlısı ve NATO karşıtı olduğunu anlayamıyor, sorgulayamıyor.

1980 sonrası Atatürkçülük, cuntanın elinde tam anlamıyla oyuncak haline gelmiştir. Tek mezhep tek millet tek iktidar mantığıyla adeta NAZİ ideolojisinden esinlenmişçesine topluma tek bir faşist ideoloji “Atatürkçülük” adına dayatılmış ve “devrimciliğin Kemal’i” Türk inkılabının kalesi Mustafa Kemal “Beton Mustafa” haline getirilmiştir. Bunun karşısında halkımızın Mustafa Kemal’e olan sevgisinden güç almak isteyen sosyal demokrasi, kendi ideolojisini yine “Atatürkçülük” adı altında dayatmaya girişmiştir. Ancak kendi ideolojilerini dayatırken Mustafa Kemal’i ve Kemalizm’i yermekten de çekinmemişlerdir. Bakınız büyük “Atatürkçü” Bülent Ecevit Mustafa Kemal devrimleri hakkında ne söylüyor: “Gerçek devrim, altyapı devrimidir. Yani, üretim ilişkilerini yeniden düzenleyen ve ekonomik güce el değiştiren devrimdir. Şimdiye kadar Türkiye’de bu anlamda bir devrim, ekonomik güce el değiştiren bir devrim, bütün olarak ve köklü olarak yapılmış değildir.” (Bülent Ecevit, 1970; 61) Atatürk ve Devrimcilik kitabından bu paragrafta devamla Ecevit “halkın kafasındaki şapkayı değiştirmekle devrim olmaz” demektedir ve asıl devrimi kendi “demokratik solunun” yapacağını belirtmektedir. Neredeyse sistematik biçimde gerek Bülent Ecevit’in gerekse harekete dâhil olan İsmail Cem, Turan Güneş, Deniz Baykal gibi tüm şahsiyetlerin konuya ilişkin demeç ve yazıları benzerdir. Temel öge, Mustafa Kemal devriminin halka inemediği, diktacı, baskıcı ve tepeden inme olduğu dolayısıyla halk nazarında yeterli karşılığı bulmadığıdır. Yine not düşülmesi gereken ise sayılan

isimlerin, bu tezvirata rağmen “Atatürkçü” kimlikleriyle bilinmeleri ve toplumda bu kimliklerle yer ve siyasal alan bulmalarıdır.

Bütün bir siyasal politikasını türban ve laiklik çerçevesine koyan “seküler elitler” devlet ve topluma ilişkin görüşlerini yukarıdaki çerçevede sunmuşlardır. Antiemperyalizmleri sadece lafta, Kemalist ilkeler ise parti programlarında kalmıştır. Her kavramı diledikleri gibi kullandıkları için halkın kafası da iyice karışmıştır. Örneğin Ecevit partileri gruplandığı “Ortanın Solu” kitabında kendilerini “devrimci ve reformcu” olarak tanımlarken (Ecevit, 2009;21-25) diğer taraftan da CHP’nin Avrupa tipi sosyal demokrasiden yana olduğunu belirtip “aşırı soldan” ayrılır. Bu ne perhiz ne lahana turşusudur bilemeyiz ancak çok uzun süre Türk siyasetinde İnönü, Ecevit ve Baykal bu turşunun ekmeğini yemişlerdir. Aralarındaki ayrılık kendilerinin de ifade ettiği gibi sadece politik örgütlenme farkıdır. İdeolojik değil.

Kemal Kılıçdaroğlu dönemi ile birlikte CHP, geçmiş dönemin sosyal demokratlarının hatalarını analiz etmiş ve suçu yine Kemalizm’de bulmuştur. Geçmiş seküler elitlerinin geleneksel halk kitlelerini baskılamaları sonucu ortaya çıkan “CHP Antipatisini” ve SSCB’nin yıkılmasıyla sosyal demokrasi ve refah devleti gibi eski kavramların da yıkıldığını esas alan CHP, benim ideolojisizliğin İdeolojisi” olarak adlandırdığım popülist bir politikaya yönelmiştir. Bu politikanın esası yine Avrupa solu gibi özgürlüklerden yana tavır ve muhafazakâr kitlelerle yakınlaşmak olarak belirlemiştir. Doğaldır ki Kılıçdaroğlu en büyük eleştiriyi, kendilerine “ulusalcı, Atatürkçü” gibi kimlikler alan (dikkat ediniz devrimci ya da Kemalist tanımından yine kaçınılmaktadır) bu eski seküler elitlerden almıştır. Onlara göre CHP “Yeni CHP’dir” BOP planı ve Kürtçülükle bezenmiş bir liberalizmden yola çıkmaktadır. CHP’yi “bölücüler” ele geçirmiş ve ülkeyi mahvedeceklerdir. Bu kesim, köhneleşmiş ideolojilerinin Avrupa ve dünyada yok olduğunun farkına bile varmadan CHP’deki değişim hareketini örselemek istemiş ve hala da istemektedirler. Devrimci desen devrimci değiller, Kemalist desen Kemalist değiller, sosyal demokrat desen o da değiller ama “Y-CHP’yi” beğenmiyorlar. Sebep? Çok basit; parti içerisindeki nüfuzları silinmiş, düşünceleri artık kendi taraftarlarını bile inandırmaktan aciz, başka çeşit bir muhafazakarlığı Atatürkçülük olarak artık kimse yutmadığı için. İşin komik tarafı Kemal Kılıçdaroğlu yönetimi her ne kadar belirli bir ilerleme kaydetmiş olsa da yine de bir çok seçimi kaybederek düşmüş, bu sefer yeni yönetime karşı kendisini “anti emperyalist ve Kemalist” bir mücadele verirken tanımlamaktadır. Yeni yönetimi liberal ve uzlaşmacı bulmaktadır.

Velhasıl kelim, CHP 1938’den itibaren kimliğini kaybetmiş, işlevini yitirmiş bir Kemalist bir partiden sosyal demokrat bir kitle partisine doğru evrim geçirmiştir. Burada aslında yönelim açısından çok basit bir sorun bulunmaktadır. CHP sosyal demokrat bir parti olduğu iddiasında ise (ki öyledir) bu ideolojinin gereklerine uygun olarak Batı ile entegrasyon, kalkınma ve refah odaklı bir ekonomi politikası ve ülke içinde burjuva demokrasisi kurallarının uygulanarak modern yurttaşlık olgusunun yerleştirilmesi gibi çabaları doğal karşılanmalıdır. Bunlar gerçekten de günümüz sosyal demokrasisinin politikalarıdır. Halkla ve gelenekle kaynaşma, aslında siyaset biliminin tabiriyle “popülizm” hem Kılıçdaroğlu hem de Özel yönetimlerinde uygulanan ve giderek sonuç alınan politikalarlardır. Neoliberalizmin artık sınır tanımaması karşısında ılımlı ve uzlaşmacı; yani nihayetinde “devrimci değil evrimci” olan sosyal demokratların bir miktar “sola” kaymaları anlaşılabilir. Çünkü neoliberal politikalarından yılmış bulunan ve son dönemde dünya çapında artan göç, gelir dağılımı adaletsizliği ve küreselleşme mağduru halklar, hemen her yerde ya aşırı milliyetçi ve yabancı karşıtı siyasetlere ya da devrimci ideolojilere kaymaktadır. Bu durumda dünyanın her yerinde kendisini düzenin bekçisi “devletin sahibi” sayan bu elitlerin biraz daha solculaşmaları doğal bir sonuçtur. Ancak iş Kemalizm’e geldiğinde orada durulmalıdır. Kemalizm hiçbir biçimde sosyal demokrasiyle uyuşamaz uyum sağlayamaz. Aynı şey ortanın solu ve demokratik sol siyasetler için de geçerlidir. Yukarıda anlatıldığı gibi biri devrimci siyasettir diğerleri evrimci ve uzlaşmacı.

Gelelim Necdet Calp meselesine... İyi bir bürokrat olabilir. Zamanında İnönü’ye özel kalem müdürlüğü yapmış. Ancak ne siyaseti ne de liderliği olan bir figür değildi. TV’de bahsettiğiniz konuşmada yaptığı fevri çıkış dışında Türk siyaset tarihi onu Kenan Evren’in direktifiyle parti kurması,

yine cuntanın “aşırı solcu” bulduklarını partiye almaması ve silik MDP lideri ve “cuntanın” adayı Sunalp’le beraber Özal’ı parlatmalarıyla anacak. Aşağıdaki linkte kendisinin bir kumanda ile cuntaya bağlı olduğunu ve Özal’ı sindirmek için Evren’in talimatıyla hareket ettiğini kendi ağzından da itiraf etmiş 17. Dakikadan sonra.

<https://www.youtube.com/watch?v=qvU3V1E3Vj4&t=1116s>

Bugünkü CHP’ye eski günlere geri dönelim demek İnönülerin, Ecevitlerin ve Baykalların partisine tornistan yapalım demektir. Buna dönüştense CHP’nin tam bir sosyal demokrat parti olması ve Kemalist siyasette yeni arayışlara alan açması yeğdir. Çünkü 80 yıllık tarihimiz, Kemalizm’in, kendisiyle hiç alakası olmayan Ortanın Solu, Demokratik Sol, Sosyal Demokrasi, Atatürkçülük ve Ulusalçılık gibi akımların hatalarını da sırladığı bir tarih olmuştur. Hatta bu yükü Kemalizm’de değil, 100 yıl sonra hala Mustafa Kemal tek başına taşımaktadır.

Yok “ileri” bakmak isterseniz, Kemalizm’in geleceği nasıl olur, çağdaş dönemde Kemalist politikalar nasıl güncellenmelidir, Kemalizm ve devrimciliğe ideolojik bir içerik gerekli midir? Bunları tartışalım. Örneğin günümüzde Kemalist kamu politikaları ve devletçilik hangi başlıklar altında şekillenmelidir? Kemalist dış politika doğrultusunda yeni dönemde Türkiye’nin ABD-Çin-AB denkleminde nasıl bir ulusal dış politika önerisi vardır? Kürt milliyetçiliği ve diğer ayrılıkçı yapılar karşısında Kemalist yurttaşlık siyaseti nedir? Bu ve benzeri bütün konuları ayrı bir başlık altında konuşabiliriz. Ancak bir şartla ki o da dediğim gibi CHP’yi 1938’den sonra hala Atatürkçü veya Kemalist gibi sıfatlarla karşılayan bir siyasal bakış zaten dikişi baştan yanlış atmış olur. Önce bu tarih ve siyasal perspektif yanlıgısını kırmak gerekir.

Not: CHP ve Kemalizm üzerine burada kaynakça vererek ve atıfta bulunarak yazmaya çalıştım. Büyük oranda kendi yüksek lisans tezim “Cumhuriyet Halk Partisi’nde İdeolojik Dönüşüm ya da Yeni Merkez Arayışları” adlı çalışmadan yararlandım. Göz atmak isterseniz YÖK’ten ulaşabileceğiniz gibi şuradan da ulaşabilirsiniz:

https://www.sezermemis.com/FileUpload/as1036368/File/chp_de_ideolojik_donusum.pdf

Konuyla ilgili bu çalışma yanında aşağıdaki yayınlardan da yararlanabilirsiniz.

Atatürk’ün Bütün Eserleri (30 Cilt) Kaynak Yayınları

A. Bekir Palazoglu- Atatürk Kimdir

Abdi İpekçi- İnönü Atatürk’ü Anlatıyor

Afet İnan- Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler

Ahmet Taner Kışlalı- Atatürk’e Saldırmanın Dayanılmaz Hafifliği

Ahmet Taner Kışlalı- Kemalizm Laiklik ve Demokrasi

Alev Coşkun- Kemalizm Aydınlanma Devrimleri Nedir Ne Değildir

Andrew Mango – Atatürk

Anıl Çeçen- 100 Soruda Kemalizm

Atakan Hatipoğlu – CHP’nin İdeolojik Dönüşümü

Attila İlhan - Hangi Atatürk

Bahriye Üçok - Atatürk'ün İzinde Bir Arpa Boyu

Bayram Kodaman - Cumhuriyetin Tarihi Fikri Temelleri ve Atatürk

Bülent Ecevit - Atatürk ve Devrimcilik

Can Dündar - Hangisi sizin Atatürk'ünüz

Cengiz Özakıncı - Tarih Üzerinden Psikolojik Savaş ve Atatürk Dersi

Çeşitli - Geçmişten Geleceğe Atatürk

Çeşitli - Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce 2 – Kemalizm

Çeşitli - Post-Post Kemalizm Türkiye Çalışmalarında Yeni Arayışlar

Ceyhun Atıf Karsu – Kemalizmi Anlamak

Doğan Avcıoğlu - Atatürkçülük, Milliyetçilik, Sosyalizm - Yön ve Devrim Yazıları

Doğu Perinçek - Kemalist Devrim 5 Kemalizmin Felsefesi ve Kaynakları

Doğu Perinçek - Kemalist Devrim 6 Atatürk'ün CHP Program ve Tüzükleri

Dursun Atılğan - Atatürk ve Diktatörlük

Edward J. Erickson - Mustafa Kemal Atatürk

Emre Kongar - Devrim Tarihi ve Toplumbilimleri Açısından Atatürk

Enver Behnan Şapolyo - Kemal Atatürk ve Milli Mücadele Tarihi

Erdal Yeşil – Kemalizm

Falih Rıfkı Atay - Atatürkçülük Nedir

Falih Rıfkı Atay - Atatürk'ün Bana Anlattıkları

Feroz Ahmad - İttihatçılıktan Kemalizme

Fikret Başkaya - Reel Atatürkçülük

Hakkı Uyar - Atatürk Dönemi İç Politikası

Halil İnalcık - Atatürk ve Demokratik Türkiye

Hanri Benazus - Niçin Atatürk

Hasan Rıza Soyak - Atatürk'ten Hatıralar 2 Cilt

İsmet Bozdağ - Bilinmeyen Atatürk

Johannes Glosneck - Kemal Atatürk ve Çağdaş Türkiye 3 Cilt

John Grew - Atatürk ve İnönü İlk ABD Büyükelçisinin Türkiye Hatıraları

Kolektif - Atatürk Devri Yazarlarının Kaleminden Altı Ok (1919-1938)

Levent Köker - Modernleşme Kemalizm ve Demokrasi

M. Safet Ergin - Kemalizm İnkılabının Prensipleri

M. Yüksel Özbek - Mustafa Kemal Atatürk Çılgın Olmayan Türk

Mahmud Esad Bozkurt - Atatürk İhtilali

Mehmet Kayıran & M. Yahya Metintaş -Atatürkçü Düşünce Sistemi Atatürkçülük (Kemalizm)

Menter Şahinler - Atatürkçülüğün Kokeni Etkisi ve Güncelliği

Metin Aydoğan - Yeni Dünya Düzeni Kemalizm ve Türkiye

Muammer Aksoy - Atatürk ve Tam Bağımsızlık

Mustafa Albayrak – Atatürk ve Antiemperyalizm

Mustafa Albayrak - Kemalizm'in Düşünsel Temelleri ve Tarihsel Oluşumu

Mustafa Kemal Atatürk - Nutuk (Orijinal Metin)

Mustafa Kemal Atatürk - Nutuk (Yakamoz Yayıncılık)

Mustafa Kemal Atatürk - Zabit ve Kumandan ile Hasbihal

Niyazi Berkes- Atatürk ve Devrimler

Osman Okyar-Mehmet Seyitdanlıoğlu - Atatürk Okyar ve Çok Partili Türkiye

Sadi Borak - Bilinmeyen Yönleriyle Atatürk

Sinan Meydan - Atatürk ve Türklerin Saklı Tarihi

Şerafettin Turan - Atatürk

Taha Akyol - Ama Hangi Atatürk

Tarık Zafer Tunaya - Devrim Hareketleri içinde Atatürk ve Atatürkseverlik

Temuçin Faik Ertan - Atatürk Döneminde Devletçilik Liberalizm Tartışmaları

Touraj Atabaki & Erik J. Zürcher - Türkiye ve İran'da Otoriter Modernleşme Atatürk ve Rıza Şah Dönemleri

Turgut Özakman - 1881-1938 Atatürk, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Kronolojisi

Utkan Kocatürk - Kaynakçalı Atatürk Günlüğü

Vural Savaş - Militan Atatürkçülük

Willy Sperco - Mustafa Kemal Atatürk 1881-1938

Yalçın Toker - Atatürk Muhaliflerinden Portreler (3 Cilt)

Yücel Demirel - Atatürk Belgeler Elyazısıyla Notlar Yazışmalar